

ONDERPRESTEREN

Welke basissuggesties zijn er te geven voor het omgaan met een onderpresteerder?

1. Stel het juiste didactische niveau van de leerling vast.
2. Ga na of de leerling wel of niet over goede werk- en leerstrategieën beschikt. Indien dit niet het geval is, is het raadzaam deze stapsgewijs aan te bieden.
3. Houdt het zelfbeeld van de leerling in de gaten en probeer dit positief te beïnvloeden.
4. In veel gevallen blijken onderpresterende leerlingen kenmerken van faalangst ontwikkeld te hebben. Faalangstreductie is van wezenlijk belang.
5. Zet kleine stappen en bedenk goed dat iets wat maanden (of soms jaren) de tijd heeft gehad om te ontstaan, niet binnen zes weken kan worden opgelost.
6. Houd regelmatig contact met de ouders en vraag naar hun ervaringen met de leerling.

Waarom kan ik een hoogbegaafde onderpresterende leerling herkennen?

Onderpresterende leerlingen zijn niet altijd eenvoudig te herkennen omdat zij onbewust bijzonder goed zijn in het 'verbergen' van hun capaciteiten. In veel gevallen ervaart u de leerling in uw klas als een gemiddelde leerling. Uitzondering daarop zijn de momenten waarop de leerling iets kan of mag vertellen over een onderwerp dat hem boeit. Kenmerkend aan een onderpresteerder is dat hij is afgehaakt voor het leveren van schriftelijke prestaties maar dat hij zijn verbale vaardigheid zonder dat hij het in de gaten heeft niet zo goed kan 'verbergen'.

Onderpresteerders laten een aantal kenmerken zien die in combinatie met elkaar een aanduiding zijn dat de leerling minder presteert dan u eigenlijk van hem mag verwachten. Deze kenmerken zijn te onderscheiden in positieve en negatieve kenmerken. De positieve kenmerken zijn direct gerelateerd aan de leer- en persoonlijkheidseigenschappen van hoogbegaafde leerlingen (verbaal sterk, gevoelig, buiten school nadrukkelijk op zoek naar nieuwe uitdagingen; een goed geheugen bij zaken die zijn belangstelling hebben). De negatieve kenmerken zijn daarbij te onderscheiden in meer cognitief georiënteerde kenmerken (wisselende prestaties; geen interesse in het schoolse leren; een wisselend en vaak laag werktempo; slechte concentratie) en een aantal sociaal-emotioneel georiënteerde kenmerken (minder populair bij andere leerlingen; een negatief zelfbeeld; wil niet geholpen worden; kan slecht tegen kritiek, vertoont probleemgedrag). Hoe meer de leerling beneden zijn kunnen presteert en hoe langer deze periode duurt, des te sterker wordt de combinatie van deze kenmerken zichtbaar.

Waarom gaat een leerling onderpresteren?

Onderpresteren is een sluipend interactief proces waarbij meerdere factoren tegelijkertijd een rol spelen. Het is belangrijk om te onthouden dat er nooit één schuldige is aan te wijzen en dat het een langzaam proces is. De leerling bedenkt niet van de ene op de andere dag 'nu word ik een onderpresteerder'. In essentie werkt het proces als volgt: het reguliere leerstofaanbod is niet echt uitdagend voor de leerling. Daardoor verliest hij zijn motivatie een beetje. Zijn concentratie neemt af en alle andere dingen in zijn omgeving lijken op dat moment belangrijker dan zijn werk. De leerling gaat slordigheidfouten maken en de resultaten van zijn werk dreigen onder het beheersingsniveau te komen. Voor de leerkracht is dit normaal gesproken het signaal dat het werk te moeilijk is. De leerkracht past het werk aan, maakt de leerstappen wellicht wat kleiner en daarmee lijkt de eerste cirkel rond. In veel gevallen zien we daarbij dat onderpresterende leerlingen eigenlijk nooit geleerd hebben hoe zij een taak moeten aanpakken. Zij weten niet dat zij soms een wezenlijke inspanning moeten leveren voordat zij succesvol zijn en zullen zij de benodigde vaardigheden die nodig zijn voor een succesvolle schoolloopbaan niet ontwikkelen. Het

gevolg hiervan kan zijn dat de leerling faalangstig wordt, een negatief zelfbeeld ontwikkelt en dientengevolge relevante faalervaringen gaat opdoen en de moed dreigt te verliezen.

In hoeverre is de omgeving van invloed op het al dan niet ontstaan van onderpresteren?

De rol van de leerkracht

De mate waarin u als leerkracht in staat bent de leerling een gevoel van competentie te geven voor het verrichten van een taak is direct van invloed op de prestaties, de ervaring en het zelfbeeld van de leerling. In die gevallen waarbij de leerling (al dan niet terecht) het gevoel heeft dat u als leerkracht niet in hem gelooft, zal de leerling het leveren van goede prestaties achterwege gaan laten. Daarbij dient u zich ervan bewust te zijn dat, mits de leerling op het juiste niveau werkt, hij net zoveel behoefte heeft aan ondersteuning en begeleiding als alle andere leerlingen uit uw klas. Hoogbegaafde leerlingen komen er niet vanzelf en dat heeft direct consequenties voor uw pedagogisch en didactisch handelen.

De rol van ouders

Vooropgesteld moet worden dat de ouders van hoogbegaafde leerlingen in principe niet opzettelijk de intentie hebben om hun kind te over- of ondervragen. Het is echter wel zo dat ouders een rol spelen bij het ontstaan maar ook bij het instandhouden van onderpresteren. In die gezinnen waarbij de prestaties van de leerling als gewoon gezien worden (bijvoorbeeld omdat de andere kinderen ook enorm hoge prestaties leveren) kan het zijn dat het kind zich niet 'gezien' voelt. Juist omdat elk kind zich gezien wil voelen kan het kind in die situatie probleemgedrag ontwikkelen of minder gaan presteren, zodat hij gaat opvallen in de gezinsstructuur.

In gezinnen waarbij de prestaties van de leerling steeds maar weer benadrukt worden omdat ze zo bijzonder zijn en ouders als het ware de begaafdheid van hun kind etaleren, kan het kind ervoor kiezen om onder het maaiveld te duiken juist omdat hij de overmatige aandacht voor zijn prestaties niet prettig vindt. Voor ouders is het daarbij dus zaak om een gulden middenweg te vinden tussen prestaties aanmoedigen, bewonderen en als 'gewoon' ervaren.

De rol van medeleerlingen

Veel hoogbegaafde leerlingen hebben al heel jong in de gaten dat zij een beetje anders zijn dan hun medeleerlingen. Het gevolg daarvan is dat de leerling zal proberen om aan de verwachtingen van de omgeving te voldoen. In situaties waarbij het binnen een groep niet gewoon is dat iedere leerling naar eigen vermogen op zijn eigen niveau werkt, zal de neiging tot aanpassing door het hoogbegaafde kind sterk zijn als de andere kinderen laten merken dat het hoogbegaafde kind min of meer buiten de groep valt door zijn eigen werk. Dit is heel sterk te zien bij leerlingen in groep 1-2. Een nieuwe kleuter in groep 1 die uit puur enthousiasme een rijmlootje uit de kast voor leerlingen uit groep 2 pakt tijdens de arbeid naar keuze en daarop door een klasgenootje gecorrigeerd wordt, zal zich een volgende keer wel driemaal bedenken uit welke kast hij zijn materiaal pakt. De natuurlijke correctie en de sociale controle binnen de groep kunnen zich op die manier tegen het kind keren.

Waarom pakt de leerling niet het 'extra' werk dat ik voor hem heb klaargelegd?

Hoogbegaafde leerlingen hebben veel behoefte aan uitdagend werk, maar als dit werk pas aan bod mag komen als al het andere werk gedaan is, dan haakt hij af. Voor de leerling is het onbegrijpelijk dat hij zijn verrijkingswerk bovenop een volle weektaak van een regulier leerstofaanbod moet maken. Hij ervaart het als niet terecht dat hij, alleen maar omdat hij toevallig slim is, anderhalf keer zoveel werk moet maken als de andere kinderen in zijn klas. Hij vindt het vreemd dat degenen die feitelijk de minste oefening nodig heeft, wel het meeste werk moet doen. Om de leerling te motiveren om zijn verrijkingswerk te pakken, is het belangrijk dat het uw uitgangspunt wordt dat de leerling dit werk alleen maar kan doen als er geschrapt wordt in het reguliere leerstofaanbod. Indien u op een verantwoorde manier schrapt, hoeft u niet bang te zijn voor kennishiaten en zal de leerling voldoende tijd vrij krijgen om zijn verrijkingswerk ter hand te nemen. Het gaat dus niet om méér werk, maar om ánder werk.

Mijn hoogbegaafde leerling komt tot helemaal niets en gaat dus niet aan het werk.

In veel gevallen zien we dat onderpresterende leerlingen eigenlijk nooit geleerd hebben hoe zij een taak moeten aanpakken; zij zweten niet dat zij soms een wezenlijke inspanning moeten leveren voordat zij succesvol kunnen zijn. Daarom zullen zij de benodigde vaardigheden voor een succesvolle schoolloopbaan niet ontwikkelen. In de praktijk blijkt dat dit probleem niet altijd direct zichtbaar is. Het is belangrijk dat u nagaat waarom de leerling tot niets komt. Ervaring heeft daarbij geleerd dat een gesprekje 'waarom ga je niet aan het werk' en/of mopperen relatief weinig effect heeft. U kunt het beste de volgende weg bewandelen:

1. Ga dagelijks na of de leerling precies weet wat hij doen moet.
2. Check of de leerling de opdrachten goed begrepen heeft.
3. Zorg dat de leerling de gelegenheid heeft om alle benodigde materialen te pakken.
4. Bied stapsgewijs de benodigde strategieën aan.
5. Werk met een systeem van gedragsmodificatie.

Welke eisen kan ik stellen aan een onderpresterende leerling?

In principe kunt u aan een onderpresterende leerling net zulke eisen stellen met betrekking tot zijn werk als u aan andere kinderen stelt. Uitgangspunt is dan wel dat voor een aantal randvoorwaarden gezorgd is:

1. Zorg ervoor dat de leerling op het juiste niveau werkt.
2. Zorg voor een evenwichtig leerstofaanbod op basis van compacten en verrijken.
3. De taak die u de leerling stelt, moet wel reëel en haalbaar zijn.
4. De leerling ontvangt van u net zoveel begeleiding als alle andere leerlingen.

Indien noodzakelijk kunt u ervoor kiezen om met een beperkt systeem van gedragsmodificatie te werken om de leerling weer op gang te krijgen. Er zijn situaties denkbaar waarin het echter wat moeilijker is om eisen aan de leerling te stellen. Bijvoorbeeld als de situatie van onderpresteren al erg lang duurt of als er andere factoren een rol spelen waardoor de leerling het tijdelijk niet zo goed doet als u zou mogen verwachten. In dat geval is het eveneens verstandig om met een beloningssysteem te gaan werken, maar u moet de doelen beslist niet te hoog stellen. Pak vervolgens het komen tot een taakbesef (in kleine stappen) aan.

In alle gevallen is het belangrijk dat u met de ouders tot een eenduidige benadering van de leerling komt. Zodra de medewerking van de ouders ontbreekt, zal uw aanpak minder of zelfs niet succesvol zijn.

Hoe ga ik om met een systeem van gedragsmodificatie bij een onderpresteerder?

Gedragsmodificatie is een benadering waardoor u door positieve en negatieve consequenties te verbinden aan het gedrag van de leerling probeert dit positief te beïnvloeden. Het uitgangspunt daarbij is dat u steeds probeert om samen met de leerling een zo positief mogelijke situatie te scheppen. Op die manier kan de leerling binnen korte tijd succesvol zijn.

De beloningen zijn positieve situaties (dus geen presentjes en dergelijke) en de bestraffingen bestaan uit het afmaken van het werk op een moment dat dit minder plezierig voor de leerling is. Afhankelijk van de mate van onderpresteren en het taakbesef past u de omvang van de taak, waarvoor de leerling een beloning kan halen, aan. Het proces werkt als onderstaand:

1. Stel het juiste didactische niveau van de leerling vast door middel van doortoetsen.
2. Verzorg een leerstofaanbod op basis van compacten en verrijken.
3. Bespreek met de leerling af wat zijn taak voor die dag is.
4. Maak de eisen die u aan de taak stelt vooraf kenbaar (netheid, kwaliteit et cetera).
5. Zorg ervoor dat de omvang van de taak reëel en haalbaar is.

6. Stel samen vast wanneer de leerling de taak per se moet af hebben (kies hiervoor bij voorkeur een moment aan het eind van de ochtend zodat de leerling 's middags eventueel zijn taak kan afmaken). Leg dit vast in een soort contractje met de leerling. Bedenk goed dat een contract iets wederkerigs in zich heeft en dat dus niet alleen de verplichtingen van de leerling benoemd moeten worden, maar ook uw eigen rol vastgesteld moet worden.
 7. Geef spelregels over de manier en de momenten waarop de leerling uw aandacht kan vragen voor ondersteuning.
 8. Stel samen met de leerling vast wat de beloning van de leerling wordt als hij zijn taak naar behoren volbracht heeft (bijvoorbeeld een sticker op een stickerkaart, de leerling mag dan na 5 stickers gedurende een half uur een zelfgekozen activiteit doen, mits hij die activiteit alleen kan doen en geen storende factor is voor de andere leerlingen in de groep).
 9. Stel samen vast op welk moment de leerling zijn taak dient af te maken als hij deze aan het eind van de ochtend niet af heeft (tussen de middag, 's middags tijdens de gymles of de kring, tijdens handarbeid et cetera). In het minst gunstige geval neemt de leerling aan het eind van de dag de taak mee naar huis of moet hij deze op school afmaken. In beide laatste gevallen dient u de volledige medewerking van de ouders te hebben.
 10. Let op dat u wel bedenkt dat alle negatieve consequenties die u aan het gedrag van de leerling verbindt haalbaar moeten zijn. Loze 'dreigementen' zijn fnuikend voor het succes van uw programma want de leerling heeft al snel door dat u ze toch niet waar kunt maken.
 11. Per week breidt u de taakomvang van de leerling uit totdat deze de gewenste omvang bereikt heeft.
- Binnen drie weken moet er zichtbaar resultaat zijn bij deze manier van werken. Blijft iedere vorm van resultaat uit, dan bespreekt u dit met de ouders. In het minst gunstige geval (indien er geen aanwijsbare oorzaken zijn voor het gedrag van de leerling en extern onderzoek niets oplevert) valt de leerling terug op het leerstofaanbod dat ook voor alle andere leerlingen uit de klas geldt. Dat is dus het punt waarop uw grenzen bereikt zijn.

Hoe betrek ik de ouders bij het begeleidingsproces?

Om de begeleiding van onderpresterende leerlingen zo succesvol mogelijk te laten zijn, is het belangrijk dat u de ouders hier in een vroegtijdig stadium bij betrekt. Ervaring leert dat indien ouders de leerkracht niet ondersteunen, het succes van uw aanpak beperkt zal zijn. Stel samen met de ouders vast wat de doelen zijn en wat volgens u beiden het belang van de leerling is. Probeer daarbij een 'welles-nietes' situatie te voorkomen. Benadruk vervolgens dat u in uw handelingsplan rekening houdt met het niveau en de leer- en persoonlijkheidseigenschappen van de leerling.

Indien u met een systeem van gedragsmodificatie wilt werken, leg dan uit wat precies de bedoeling is, welke eisen u aan de leerling gaat stellen en hoe u dit wilt aanpakken. Maak haalbare afspraken met betrekking tot het afmaken van werk. Spreek af hoe u in de komende periode met elkaar gaat communiceren. Zorg er daarbij voor dat de leerling niet tussen u en zijn ouders in komt te staan. Probeer gesprekken met een conflictueuze ondertoon te vermijden in het bijzijn van de leerling.

Hoeveel zelfstandigheid mag ik verwachten van een onderpresteerder?

Onderpresterende leerlingen zijn in lang alle gevallen niet in staat om te komen tot zelfstandig werk. In veel gevallen ontbreken bij deze leerlingen de juiste werk- en leerstrategieën waardoor het zelfstandig werken bemoeilijkt wordt. In combinatie met het ontbreken van voldoende motivatie voor het verrichten van schoolse taken wordt de kans op zelfstandig werken kleiner naar mate de ernst van het onderpresteren toeneemt. Dit impliceert dat veel onderpresterende leerlingen vast zullen lopen op de meer open taken.

Het is belangrijk dat u niet alleen het niveau van het aangeboden werk aanpast aan het niveau van de leerling, maar dat u ook de aard van het werk aanpast bij zijn vaardigheden. Door de leerling te helpen met het ontwikkelen van de juiste werk- en leerstrategieën wordt de kans op succes bij zelfstandig werken groter. In de gevallen waarbij de leerling kampt met een negatief zelfbeeld en mede als gevolg daarvan negatieve faalangst heeft ontwikkeld, is faalangstreductietraining eveneens van belang om tot meer zelfstandige verwerking van verrijgingsstof te komen.

Hoe kan ik de eigen verantwoordelijkheid van een leerling stimuleren?

Hoogbegaafde onderpresterende leerlingen moeten leren dat zij zelf grotendeels verantwoordelijk zijn voor hun succes en falen. Dat heeft niet alleen consequenties voor het maken van hun werk maar ook consequenties in de sociale omgang. In veel gevallen is dit type leerling geneigd de verantwoordelijkheid voor alles wat er gebeurt buiten hemzelf te leggen. Hij heeft dan ook het gevoel dat hij geen grip heeft op zaken en dat de dingen hem overkomen. Een van de manieren om hiermee om te gaan is de benadering volgens het G-denken (ontleend aan de relationeel-émotieve therapie). Door middel van het G-denken leert de leerling oorzaak-gevolg verbanden te leggen tussen de dingen die hem overkomen/gebeuren en zijn eigen rol daarin (Zie ook de publicatie 'Attent op talent', Lemma 2004).

De denklijn in het G-denken werkt als volgt:

- er is een **gebeurtenis** (*in de gang botst iemand tegen mij op*)
- de gebeurtenis zorgt voor mijn **gedachten** (*dat doet 'ie expres*)
- mijn gedachten bepalen mijn **gevoel** (*ik word boos*)
- mijn gevoel beïnvloedt mijn **gedrag** (*ik draai me om en geef hem een klap*)
- mijn gedrag heeft altijd een **gevolg** (*er ontstaat een gevecht en ik krijg straf*)
- als het gevolg vaak genoeg voorkomt, **geloof ik erin** (*iedereen is tegen mij*)

Door met de leerling stapsgewijs zijn denklijn te bespreken en te kijken of hij in de eerste stap (denken over de gebeurtenis) een positieve verandering kan bewerkstelligen kan de leerling leren dat hij zelf controle heeft over wat er met hem gebeurt en hoe anderen tegen hem aankijken.

- er is een **gebeurtenis** (*wat naar, hij valt*)
- de gebeurtenis zorgt voor mijn **gedachten** (*heeft hij zich bezeerd?*)
- mijn gedachten bepalen mijn **gevoel** (*ik maak me ongerust*)
- mijn gevoel beïnvloedt mijn **gedrag** (*ik help hem overeind*)
- mijn gedrag heeft altijd een **gevolg** (*ik krijg een bedankje*)
- als het gevolg vaak genoeg voorkomt, **geloof ik erin** (*ze vinden me aardig*)

Een benadering die u eveneens direct in de klas kunt gebruiken is dat u samen met de leerling vaststelt wat nu wel of niet zijn eigen verantwoordelijkheid is. Vervolgens bespreekt u met de leerling wat de consequenties kunnen zijn als hij die verantwoordelijkheid niet goed oppakt. Dagelijks kijkt u in een kort evaluatiemoment hoe het gaat. Zodra de leerling de fout in dreigt te gaan, corrigeert u hem vriendelijk doch gedeceerd zonder dat u boos wordt. Maak duidelijk dat u de leerling 'slechts' herinnert aan de gemaakte afspraken.

De leerling vindt het verrijgingsaanbod niet leuk. Hoe ga ik daarmee om?

Op dit punt moet u eerst bij uzelf te rade gaan hoe u ermee omgaat als de andere leerlingen in uw klas zich niet aangetrokken voelen tot het door u vastgestelde leerstofaanbod. In feite werkt het bij hoogbegaafde onderpresteerders niet anders. Verrijkingswerk is, doordat u werkt op basis van compacten en verrijken, een verplichtend onderdeel geworden van het leerstofaanbod. Daardoor wordt de vrije keuze van de leerling om wel of geen verrijgingsstof te maken beperkt. U kunt kiezen voor een opzet waarbij u de leerling gedeeltelijk de vrije keuze laat over het type werk dat hij kiest en u voor de rest van de tijd de doelen en de leerstof bepaalt.

1. Stel samen met de leerling vast dat het verrijkingswerk verplicht is.
2. U kiest het vakgebied waarvoor de opdracht(en) gemaakt moeten worden.

3. De leerling maakt een keuze uit de door u geselecteerde thema's. Eventueel mag de leerling zelf ook met voorstellen komen, mits deze uitvoerbaar blijven.
4. Bepaal samen hoe de leerling met de stof aan het werk gaat.
5. Stel samen de beoordelingscriteria vast waaraan deze verwerking moet voldoen.
6. U stelt het tijdsbestek vast waarin de opdracht afgerond moet zijn en geeft aan hoe het eindproduct of de eindpresentatie vormgegeven moet zijn.

Komt een onderpresteerder wel in aanmerking voor verrijkingsonderwijs?

Iemand die niet geïnteresseerd is voor het werk dat hij doet, verliest de concentratie. Vergelijk het voor uzelf maar eens met het antwoord op de vraag hoe spannend u het vindt om een bladzijde uit een telefoonboek over te moeten schrijven. Die taak is zo eenvoudig dat u er niet in geïnteresseerd bent en daardoor de benodigde concentratie verliest en fouten maakt. Zo werkt het in principe ook voor de hoogbegaafde leerling. Als de leerling niet op het juiste niveau werkt, zal hij een wisselend foutenpatroon laten zien en snel de motivatie voor zijn werk verliezen. Doordat hij niet gemotiveerd is, loopt hij de kans het werk dat hem wel interesseert mis te lopen. Het is verstandiger dat u het al dan niet bieden van verrijkingswerk pas koppelt aan het reguliere leerstofaanbod als u zeker weet dat dit op het niveau van de leerling is afgestemd. U kunt dit uitzoeken door middel van effectief doortoetsen. Indien u foutloos werk als voorwaarde stelt voor het bieden van verrijkingstof zal de leerling eerder geneigd zijn de moed op te geven en het plezier in het naar school gaan verliezen.

Wat kan ik doen als laatste hulp bij onderpresteren?

Er kunnen zich situaties voordoen met kinderen waarbij u alles al geprobeerd hebt, maar niets lijkt te werken. Dan is het moment gekomen dat u een afweging moet maken tussen hulp van buitenaf inschakelen of nog één laatste poging doen om de boel weer op de rails te krijgen. U dient zich er wel van bewust te zijn dat u dit zogenoemde noodscenario nooit zomaar kan toepassen, dat u medewerking van ouders, directie en groepsleerkracht nodig hebt en dat het echt het allerlaatste is wat u nog zelf kunt doen.

Wees dus niet te snel met het toepassen van dit noodscenario en bedenk u goed dat dit slechts geschikt is voor éénmalig gebruik.

Het noodscenario bestaat uit vijf fasen waarbij u van een absolute leertime-out naar volledige integratie gaat werken:

Fase 1

Het kind krijgt gedurende twee weken een leer time-out. Het komt wel dagelijks op school. Daarbij wordt verwacht dat hij op tijd is en zich aan de sociale regels houdt. Met betrekking tot de leerstof laat u het kind vrij of hij wel of niet zijn werk maakt.

Voorwaarde is slechts dat zijn gedrag anderen niet mag storen en dat hij overlegt met de groepsleerkracht of de door hem gekozen activiteit haalbaar is. Om alle afspraken duidelijk op een rijtje te zetten kunt u met de leerling (en zijn ouders) een schriftelijke overeenkomst afsluiten waar alle betrokkenen hun handtekening onder zetten.

Fase 2

Na deze periode waarin alle partijen tot rust hebben kunnen komen gaat u met de leerling om de tafel zitten. De leerling moet zich er van bewust worden dat er een groot probleem is en dat hij mede-oplosser wordt van dit probleem. Luister daarbij goed naar wat de leerling te zeggen heeft en neem hem serieus. Bedenk daarbij wel dat een kind in deze fase waarschijnlijk de oorzaken van zijn problemen volledig buiten zichzelf zoekt. In deze tweede fase bepaalt u het didactische niveau van de leerling, zodat alle partijen weten wat zijn echte niveau is. Maak de leerling duidelijk dat hij een serieuze prestatie moet leveren omdat hij anders zijn eigen probleem in stand houdt. Mondeling toetsen verdient hierbij de voorkeur. Het is verstandig deze fase niet langer dan maximaal twee weken te laten duren.

Fase 3

In deze derde fase worden de zelfgekozen activiteiten van de leerling ingeruild voor regulier werk, passend bij het niveau. Dit impliceert dus dat dit niet altijd het groepsniveau hoeft te zijn. Samen met de leerling overlegt u welk deel van het reguliere leerstof aanbod het eerste terugkomt in zijn dagprogramma. Bespreek aan het eind van de

dag hoe u beiden vindt dat de dag verlopen is. Zorg dat de leerling zich 'gezien' voelt en laat weten dat u het waardeert dat hij zijn best doet de afgesproken taak ook binnen de tijd af te ronden. Deze fase neemt ongeveer een week in beslag.

Fase 4

In de zesde week kiest de leerling een tweede leerstofonderdeel dat dagelijks terug gaat komen in zijn programma. Nog steeds blijft de leerling ruimte houden voor een zelfgekozen activiteit maar de tijd die hij hieraan kan besteden wordt steeds minder. Deze fase leent zich om de sociale positie van de leerling, die over het algemeen al langere tijd onder spanning heeft gestaan, te verstevigen.

Fase 5

De vijfde en laatste fase is het volledig terugbrengen van het reguliere leerstofaanbod. De leerling krijgt een vergelijkbaar aanbod als de andere hoogbegaafde leerlingen en de dagelijkse zelfgekozen activiteit maakt plaats voor een wekelijks gekozen activiteit waarbij andere hoogbegaafde kinderen betrokken worden. Zo wordt het proces van socialisatie gestimuleerd en heeft de leerling een eigen setting waarbij zijn begaafdheid wat meer de ruimte krijgt.

In deze fase is het belangrijk dat u als leerkracht met de leerling afsprekt welke signalen de leerling zal afgeven als hij zelf vindt dat hij niet meer wordt uitgedaagd. Tevens moet de leerling duidelijk gemaakt worden dat het voorgaande proces niet zomaar weer herhaald wordt als het even niet zo goed gaat. Het noodscenario is voor éénmalig gebruik!

Welke literatuursuggesties zijn er te geven over onderpresteren?

Literatuursuggesties

- Drent, S. & E. van Gerven (2004). *Professioneel omgaan met hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs*. Utrecht: Lemma, 2e druk.
- Gerven, E. van (2003). Het gaat beter als het moeilijker wordt. *Talent*, 5, (1), 4-6.
- Guyt, B. (2003). Mag het iets minder zijn? *Talent*, 5, (1), 7-9.
- Guyt, B. (2004). De dialoog als begeleidingsvorm: de begeleiding van onderpresteerders. In: Gerven, E. van (red), *Attent op talent: omgaan met hoogbegaafdheid in het basisonderwijs*. Utrecht: Lemma.